

L'arrelament al país, element clau en l'èxit escolar

Lluís Garcia-Sevilla i Bernat Joan i Marí

A TALL D'INTRODUCCIÓ

Com que vivim en un país en què els debats fonamentals a l'hora d'abordar qüestions fonamentals en el camp de l'educació (i en tants d'altres!) han estat escamotejats, costa molt enfocar les coses d'una manera adequada. Així, es tracta sistemàticament sobre fracàs escolar (o èxit acadèmic) i, òbviament, mai no es plantegen les qüestions que han esdevingut tabú en la nostra societat. La tabuïtzació ve, ben clarament, del fet que els òrgans de l'Estat espanyol han maldat perquè la nostra nació esdevingui un objecte nacional no identificat. Per aquest motiu, sembla que no es pot parlar de la relació existent entre arrelament sacionacional i èxit acadèmic.

Intruïtivament, les persones que treballam en el món de l'educació sabem que aquells estudiants que tenen un bon domini de la llengua catalana, que estableixen vincles amb la seua comunitat, que estan arrelats al país tenen més tendència a superar els seus estudis que no aquells que manquen d'aquestes característiques.

Però les intuïcions no constitueixen evidències científiques. Per aquest motiu, vàrem decidir posar-ho a prova i veure en quina mesura existeix una relació entre l'arrelament sacionacional i la capacitat d'avançar positivament en els estudis.

XOC CULTURAL I DESENVOLUPAMENT ACADÈMIC

És ben bo de concloure que el millor tractament del xoc cultural per a fills d'immigrants, o per a immigrants joves, és llur escolarització en la llengua del país. Tanmateix, el procés d'integració sociocultural també s'esdevé fora dels establiments escolars. En aquest sentit, durant el curs 1999-2000, administrarem una enquesta, per escrit i anònima, a estudiants sobre possibles indicadors d'integració a les Illes Balears i el progrés o el fracàs en els estudis. Els subjectes

enquestats foren 400 estudiants d'ensenyament secundari, independentment de si eren autòctons o fills d'immigrants espanyols, de dos instituts d'Eivissa, IES Santa Maria d'Eivissa (N = 100) i IES Sa Blanca Dona (N = 100), l'únic de Formentera, IES Marc Ferrer (N = 100), i de dos de Mallorca, un de Palma, IES Joan Alcover (N = 50) i el de Santanyí, IES Santanyí (N = 50). Per tal de maximitzar els resultats, el responsable de cada institut trià aleatòriament estudiants de la seva mostra en un 50% que havien superat el curs anterior i el 50% restant a estudiants que no havien promocionat curs. En definitiva, el *progrés acadèmic* implicava seguir els estudis, amb més o menys brillantor, però, en qualsevol cas, a un ritme normal (des d'un punt de vista temporal i de rendiment acadèmic). Per contra, el fracàs escolar, la manca de *progrés acadèmic*, era aplicat als estudiants que repetien curs durant l'any acadèmic 1999-2000, tant si havien repetit cursos anteriors com si no. En curt, *aprovats* i *suspesos*.

Sembla que no es pot parlar de la relació existent entre arrelament sacionacional i èxit acadèmic.

Aquesta recerca és intencionada, perquè mira de provar una hipòtesi: «Si, com sembla evident, el xoc cultural guarda relació directa

amb tota una sèrie de disfuncions socials, de salut, etc., de les persones que el pateixen, també sembla obvi que ha d'afectar els estudis de la població escolaritzada.» Ja no es tracta d'imaginar explicacions plausibles, com ara que els pitjors resultats dels fills d'immigrants espanyols, respecte dels resultats dels autòctons, es deuria al fet que han d'aprendre en la pràctica dues llengües i els autòctons només una, com hem indicat, o altres possibles causes com ara el pitjor nivell cultural de les famílies immigrades. Certament, aquestes variables hi intervenen, però no serien les principals; la principal seria el xoc cultural, segons la hipòtesi que aquesta recerca mira de provar.

La taula que oferim resumeix els resultats de la recerca, mostrant els percentatges de progrés acadèmic («passar curs») segons el tipus de resposta (1 = major integració *versus* 2 = menor integració)

a cada un dels indicadors d'integració. La taula és ordenada pel valor, de major a menor, del Coeficient de Contingència (Cc) entre els tipus de resposta i el progrés acadèmic. Com en la recerca de l'escola de Castellbisbal, un Cc de 0 significaria que les dues

respostes no es relacionen amb els percentatges de progrés o, dit d'una altra manera, un coeficient de 0 s'aconseguiria amb un 50% de progrés per a les dues respostes, i un coeficient d'1 indicaria la relació perfecta entre les dues categories de resposta.

TAULA I. Percentatges de Progrés acadèmic, segons la resposta dicotòmica d'estudiants a un qüestionari d'indicadors d'integració, i Coeficient de Contingència entre el tipus de resposta i el percentatge de Progrés (De Joan, 2001)

Indicador d'integració i tipus de resposta	% Progrés acadèmic		Coeficient de Contingència
	Resposta 1	Resposta 2	
Preferència gastronòmica: cuina autòctona o cuina estàndard	88,5	11,5	0,6119
Pertinença a alguna associació: sí o no	81,3	18,8	0,5361
Ús del català amb el cercle d'amics: habitualment o mai	63,5	36,5	0,4475
Llengua d'ús més habitual: català o espanyol	65,7	34,3	0,4200
Llengua familiar: català o espanyol	63,8	36,2	0,3861
Hàbit d'escriure en català: habitualment o mai	63,1	36,9	0,3267
Capacitat d'ús del català: sense dificultats o amb dificultats	68,7	31,3	0,2508
Haurien de ser llengües de l'educació: català i espanyol o només espanyol	60,0	40,0	0,2310
La llengua dels mitjans de comunicació hauria de ser: català o espanyol	51,2	48,8	0,2259
Equip de futbol preferit: Barça o Real Madrid	52,6	47,4	0,0823

Tots els coeficients de contingència són estadísticament significatius llevat del darrer.

Aquesta taula demostra que els indicadors d'integració han estat ben triats: en tots la resposta 1 (major integració) es relaciona amb un major percentatge de progrés acadèmic que no pas la resposta 2. Tots els coeficients de contingència són estadísticament significatius, llevat del darrer de la llista. Així, doncs, els alumnes que escullen un plat local a l'hora d'expressar les seves preferències gastronòmiques, que participen en alguna associació (juvenil, d'esplai, etc.), que usen el català dins llur cercle d'amics, que usen habitualment el català, que tenen el català com a llengua familiar i que escriuen habitualment en català mostren uns alts coeficients de contingència, i per això podem afirmar clarament que tenen més tendència a progressar acadèmicament que no pas aquells que responen el contrari. Quant als quatre primers indicadors, amb un percentatge de progrés escolar per a la resposta 1 superior al 63,8% dels al·lots autòctons de llengua familiar catalana, indicaria la millora d'aquells al·lots i al·lotes que sense parlar català a ca seva de fet arriben a arrelar-se a fons, s'integren, i reixen en els estudis, aconseguint un sòtil del 88,5% de progrés

acadèmic, que representarien devers un 25% dels presumiblement fills dels immigrants espanyols. La resta de variables de la Taula VI, llevat de la darrera que, repetim-ho, no és significativa estadísticament, si bé no són gaire potents per llurs efectes, això no vol dir que no hi actuïn i, en aquest sentit, és de doldre que la recerca no contengui una anàlisi estadística capaç d'avaluar l'efecte conjunt de tots els indicadors d'integració.

No sorprenentment el tipus de menjar és l'indicador d'integració més potent en les dades oferides, i no és cap sorpresa, perquè, com ja havíem comentat, el menjar típic i usual del país és emprat com a patró, per la seva claredat, per a comparar-lo amb la resta de les variables del xoc cultural. És la variable que desafia a fons la curiositat dels turistes a països exòtics (menjar canets rostits o formigues) i que ha obligat a crear una «cuina internacional» per a poder alimentar els turistes estugosos. Que el menjar típic sigui una variable clara i universal —tothom ha de menjar— no vol dir que sigui la més important per a

integrar-se dins una cultura humana delimitada per una llengua pròpia. Com hem comentat a bastament, la variable més important per a la integració, la variable que xoca més fortament a l'immigrant i al mateix temps desitja dominar, és la llengua del país. El tipus de menjar no és sinó cultura objectiva, i el coneixement de la llengua és el vehicle de la cultura subjectiva. D'ací que els indicadors d'integració just per sota, en potència, del menjar típic són variables que comporten la participació social i la interacció amb les persones autòctones: fer part d'una associació, tenir-hi amics i relacionar-se i escriure en la llengua del país sense dificultats.

Cal remarcar que el sistema educatiu públic espanyol no està dissenyat per a integrar els estudiants fills d'immigrants espanyols a llur nou país, Catalunya, el País Valencià o les Balears, sinó per a conformar-los com a ciutadans al territori de la seva nació. Llavors, en aplicar-lo en territori aliè, senzillament fracassa. I, en aplicar-lo deliberadament als Països Catalans, tracta implícitament d'espanyolitzar els autòctons, tracta de tornar-los tan espanyols com els espanyols en llur territori nacional. I siguem clars, caldria estudiar la influència negativa i contrària a la integració, recerca que sembla que no ha fet mai ningú dels milers de funcionaris docents espanyols professors amb plaça als nostres països, des de la primària a la universitat, que ni tan sols parlen català, o que ho fan molt precàriament. Cal pensar, com a consol, que un percentatge,

encara inconegut, d'ells s'integra al país per la mateixa dinàmica de l'ofici docent. Malgrat aquest disseny bàsic del sistema educatiu espanyol, la lluita política menada des dels Països Catalans ha aconseguit, en major o menor fortuna segons els territoris, una certa tolerància a la cultura i a la llengua pròpies, de manera que permet un cert grau d'integració dels fills d'immigrants espanyols i atenua la implacable i immisericordiosa espanyolització dels autòctons. La taula anterior també mostra com els alumnes, presumiblement fills d'immigrants espanyols a les Balears, es fan eco de les intencions espanyolitzadores de les autoritats de Madrid, quan declaren que l'espanyol hauria d'esser la llengua dels mitjans de comunicació i que només l'espanyol hauria d'esser la llengua de l'educació, quan aquestes actituds, estadísticament, es relacionen, i significativament, amb un menor progrés acadèmic d'ells mateixos. Per contra, els alumnes presumiblement autòctons estan pel català i l'espanyol en el sistema educatiu, i, més atenuadament, perquè

Els alumnes, presumiblement fills d'immigrants espanyols a les Balears, es fan eco de les intencions espanyolitzadores de les autoritats de Madrid.

---

els mitjans de comunicació han d'esser en català. És a dir, acolliment a l'aula, rèplica de «l'amistat i hospitalitat que mostra la gent», però el català en l'espai públic.

L'aula i l'esbargiment del pati escolar són llocs excel·lents per a convida amb els autòctons i adaptar-se a

la cultura subjectiva del país, i són excel·lents perquè no impliquen haver de sortir a l'aire lliure al carrer i mirar de trobar persones autòctones amb qui relacionar-se, xampurrejar la llengua del país, tractar d'entendre què diuen les senyalitzacions i els cartells públics, inquirir com la

gent viu i com pensa... Molta és la feina dels turistes amants de la gent (cultura subjectiva) i no sols del paisatge i dels monuments (cultura objectiva) del país que visiten.

EQUÍVOCOS AL VOLTANT DEL BILINGÜISME

Si bé ens sembla provada la hipòtesi que la integració s'associa significativament a un major reeiximent escolar, hom podria replicar que en realitat aquesta millora escolar es deu al *bilingüisme*, català i espanyol, dels alumnes amb major reeiximent. Certament, crida l'atenció que objectivament l'alumnat que reïx sembla tenir un domini raonable de totes dues llengües. Acceptar aquesta explicació implicaria acceptar que els alumnes autòctons, per estar immersos en un ambient majoritàriament hispanoparlant, com hem mostrat, reeixirien justament per aprendre espanyol, conclusió molt difícil de mantenir, perquè els resultats d'estats europeus com ara Àustria, Suècia

o Dinamarca, de poblacions més o menys semblants a les de Catalunya, obtenen millors resultats que Catalunya en ciències, matemàtiques i lectura en les proves PISA (OECD, 2009), i aquests estats no practiquen el *bilingüisme* des de la més tendra infantesa, com s'obliga a fer a les escoles catalanes, balears i valencianes, i això quan les autoritats espanyoles permeten de fer-ho perquè, si no, hom aplica un estricte monolingüisme espanyol. Tanmateix, existeix una forta propaganda en favor de les excel·lències d'aquest bilingüisme *radical*, que, sorprenentment, no practiquen ni a Madrid ni enlloc més del Regne d'Espanya. Aquesta propagandassa, no serà per justificar que els nostres infants siguin obligats a aprendre l'espanyol just en entrar a l'escola bressol? Als països amb una educació eficient, tothom és escolaritzat només en la llengua del país, sigui alemany o suec o danès, siguin autòctons o immigrants, i més endavant, una vegada que dominen, a un nivell raonable, la llengua del país, n'aprenen una altra.

Fa molt de temps que proposàrem d'estudiar el *bilingüisme* d'una manera objectiva (Garcia *et al.*, 1975), per tal de poder denunciar els sistemes educatius

---

Als països amb una educació eficient, tothom és escolaritzat només en la llengua del país i més endavant n'aprenen una altra.

---

que no menassin a un bilingüisme «coordinat», on la persona bilingüe manté separades les dues llengües, tot conservant les dues llengües llurs característiques morfològiques, fonològiques i semàntiques. Lamentablement, no és el cas del nostre sistema educatiu, com han mostrat les recerques de Viladot (1981), perquè els «bilingües» que produeix el nostre sistema educatiu tendeixen a fusionar les dues llengües pel seu significat, especialment en favor de la semàntica espanyola, la llengua dominant

políticament, de la mateixa manera i al mateix ritme que observam clarament com s'espanyolitza la fonologia catalana. Potser sí que els nostres «bilingües» tenen més habilitats lingüístiques, més facilitat per a aprendre una tercera llengua, acostumats a usar dos mots dife-

rents, català i espanyol, per al mateix significat, l'espanyol, d'ací la facilitat d'aprendre un tercer mot en una altra llengua. Serien, doncs, «bilingües subordinats» a l'espanyol, un bilingüisme que perjudica molt greument la llengua catalana. Però aquesta habilitat lingüística no facilitaria ni el raonament verbal ni el quantitatiu, bases de tot aprenentatge *juntament amb l'esforç*, i, per tant, origen del reeiximent acadèmic, allò que mesuren les proves PISA. En conclusió, i amb

una argumentació ben senzilla: atès que en el nostre sistema educatiu no existeixen, pel domini polític que patim, els monolingües catalans però sí els monolingües espanyols, amb diverses gradacions de monolingüisme, i són els dits «bilingües» qui més bé se'n desfan acadèmicament, així, doncs, els dits «bilingües» són, en definitiva, d'una banda els catalans i de l'altra els immigrants integrats, aquells qui fan feina i s'esforcen.

RESPONSABILITATS PÚBLIQUES EN RELACIÓ AL XOC CULTURAL

Per als adults l'escolarització no és possible com es fa amb els joves i derivar-los, per llurs trastorns desadaptatius per manca d'integració, al sistema sanitari no soluciona l'arrel del problema. Un tractament simptomatològic que atenuï els trastorns provocats per la pressura del xoc cultural, no augmenta l'adaptació a la nova situació. Un metge pot administrar uns mil·ligrams d'un antidepressiu a un immigrant fragilitzat pel xoc cultural, però no pot receptor-li ni un picogram d'integració. Malgrat tot, cal remarcar que els poders públics estan obligats a tractar els trastorns causats pel xoc cultural, i sense cap excusa si, a més, són ciutadans de ple dret, com els immigrants espanyols a ca nostra. En aquest sentit, i com hem escrit més amunt, el nostre sistema sanitari hauria d'estar preparat per a assistir una població, la immigrada, més «malaltissa» que la població general autòctona. I les autoritats haurien de saber que aquests trastorns milloren augmentant la integració dels nous immigrants amb procediments socials.

Un tractament racional intentaria atacar el mal des d'abans d'iniciar-se. 1) Evitant la *impredictibilitat* del xoc cultural, mitjançant la informació acurada sobre el país on arribarà i s'instal·larà l'emigrant. Aquesta tasca informativa hauria de començar, d'una manera ben senzilla i clara, a l'escola primària de llur país d'origen. 2) Evitant la *presentació sobtada*, és a dir, ensenyant-li la llengua (principal pressurador) del país receptor abans de llur arribada. 3) Disminuint la *durada* de la readaptació, tot suprimint qualsevol tipus de «bombolles» aïllants artificioses i superestructurals i, per contra, creant i mantenint amb diners públics centres d'interrelació i coneixement amb els naturals del país (ateneus, equips esportius, colles excursionistes, etc.). 4) Tractar de fer compartir les experiències readaptatives dels immigrants de fa temps amb els acabats d'arribar, a fi d'evitar al màxim la novetat de la readaptació. I 5) augmentar l'impacte cognitiu positiu de la readaptació, senzillament pregonant amb finançament públic els avantatges i la desitjabilitat de la integració, combatent les actituds contràries a la

Arriba el canvi que tots esperàvem

 Trucades il·limitades + 26GB

26,95
€/mes*

IVA inclòs

Contracte ara
parlem.com

 parlem

L'Operadora de Telecomunicacions de Catalunya

*Preu definitiu Contractant abans del 06/01/19

integració i fomentant les favorables. Atès que aquestes cinc mesures no són implementades per les autoritats polítiques espanyoles, caldria que les «cases regionals» assumissin aquestes tasques, perquè, de fet, són els llocs més idonis per a fer-les i fer-les bé.

És absolutament blasmable i de vergonya per altra la irresponsabilitat dels poders polítics i econòmics del Regne d'Espanya respecte als seus propis emigrants, especialment els andalusos. D'una banda, a causa de les seves males polítiques econòmiques i socials, expulsa els andalusos de llur país natal i els fa emigrar, sense fer res eficaç per evitar-ho, d'un país puixant en origen: Tartessos, per ventura la primera civilització d'Occident, segons els grecs antics, després la Bètica romana tot un país pròsper i, després, l'Andalusia àrab, admiració d'Europa, i ara l'Andalusia espanyola és un país incapaç de retenir

els seus fills. No és, doncs, un problema del país sinó del govern i de l'administració del país. D'altra banda, el Regne d'Espanya no sols els expulsa de llur país, sinó que, a més, es desenten totalment d'aturar o d'atenuar el xoc cultural que pateixen en arribar als nostres països. No podem estar-nos de blasmar l'acció de l'estat nacionalment propi dels nostres immigrants espanyols. El Regne d'Espanya fa absolutament tot el contrari del que hauria de fer i del que desitgen els mateixos immigrants. Ens podem explicar que l'esmentat Regne no vagi a favor nostre, perquè en definitiva no és nacionalment nostre, i els primats humans són implacables amb els humans diferents d'ells i dominats per ells (Garcia i Grande, 2012). Però no podem justificar de cap manera que vagi en contra dels interessos biològics i socials d'una part de la societat que pretén representar i defensar, la de la seva pròpia nació. ■

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES:

- GARCIA, L.; CANALDA, G.; FLORES, T. DE; MERÍN, N.; PÉREZ, J., «Frequenza e problematica dei disturbi psicologici nei pazienti dei vari servizi d'un ospedale generale», *Medicina Psicosomatica*, 24, 3-11 (1979).
- GARCIA, L.; GRANDE, I., *L'invent de l'espanyolitat. La construcció pseudocientífica de l'espanyolitat*, pròleg de Josep Huguet, epíleg d'Albert Codinas, Fundació Catalunya Estat, Barcelona 2012.
- GARCIA, L.; JIMÉNEZ, S.; MUNTANER, C.; BALADA, F., «El xoc cultural dels immigrants a Catalunya: Resultats qualitius», *Annals de Medicina*, 70, 108-111 (1984).
- JOAN, B., *Integració sociocultural a Eivissa i progrés acadèmic*, Editorial Mediterrània-Eivissa, Eivissa, 2001.
- OECD, *PISA 2006. Technical Report*, OECD Publishing, París 2009.
- RABKIN, J.G.; STRUENING, E.L., «Life events, Stress and Illness», *Science*, 194, 1013- 1020 (1976).
- SUREDA, B.; ARTIGUES, A.; BIBILONI, G.; CUYÀS, M.; GARAU, V.; GARCIA, L.; GRACIAS, F.; OBRADOR, J.; OLIVER, G.; SALVÀ, P.; SERRA, B., *Enquesta sociolingüística a la població de Mallorca*, Universitat de les Illes Balears i Consell Insular de Mallorca, Ciutat de Mallorca 1987.
- TIZÓN, J.; ATXOTEGUI, J.; SAN JOSÉ, J.; SAINZ, F.; PELLEGERO, N.; SALAMERO, M., «La migració com a factor de risc psico-social i mèdic», dins R. Guerrero (Ed.), *El procés d'emmalaltir*, 303-324, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona 1984.
- VILADOT, M.A., *El bilingüisme a Catalunya. Investigació i psicologia*, Ed. Laia, Barcelona 1981.

